

egyidőben a Pénzügyminisztériumnak és az Igazságügyi Minisztériumnak áprillisi javaslatot kell tennie a vállalatok adósságállományának kezelésére.

1992-ben kell kidolgozni a büntetés-végrehajtási vállalatok szervezeti, működési és irányítási rendszerét, a működőképesség biztosítása érdekében. Elfogadta a kormány, hogy ki kell dolgozni és döntésre kell előterjeszteni a büntetés-végrehajtás feladatainak európai színvonalú ellátásához szükséges fokozatos létszámfejlesztési javaslatot.

Ugyancsak elfogadta a kormány, hogy előterjesztést kell készíteni a fiatalok szabadságvesztés-büntetésére végrehajtásának fejlesztésére, elhelyezésük, oktatásuk és képzésük, foglalkoztatásuk optimális feltételeinek megteremtésére.

Dr. Tari Ferenc

Előterjesztés a KORMÁNY RÉSZÉRE a büntetés-végrehajtás helyzetéről

1991. év végén a kormány gazdasági kabinetje két ízben megtárgyalta a büntetés-végrehajtás helyzetéről szóló előterjesztést. Az első ülésen a kabinet a jelentésben foglalt témakörre vonatkozóan — különös tekintettel a büntetés-végrehajtási vállalatok nehéz helyzetére, a büntetés-végrehajtás költségvetésének és létszámhelyzetének szűkösségére — úgy foglalt állást, hogy a szükséges intézkedéseket azonnali beavatkozást igénylő, valamint hosszabb távon végrehajtandó feladatokra bontva kell meghatározni.

A második ülésen a kabinet a rövid távra vonatkozó kiegészítést tárgyalta meg és úgy döntött, hogy a büntetés-végrehajtás helyzetéről szóló jelentésnek a kormány elé terjesztését támogatja. A pénzügyminiszter úr álláspontja szerint megoldást kell találni a büntetés-végrehajtás legsúlyosabb gondjainak enyhítésére és rendezni szükséges a fizetésképtelen büntetés-végrehajtási vállalatok pénzügyi problémáit.

A kormány az elmúlt 40 évben nem foglalkozott átfogóan a büntetés-végrehajtás helyzetével. 1990. évben terveztük ennek napirendre tűzését, a megtárgyalásra azonban nem került sor. Úgy véljük a büntetés-végrehajtás helyzete indokolja, hogy a kormányt megfelelően tájékoztassuk és a legszükségesebb intézkedésekre javaslatot tegyünk.

MELLÉKLET

I.

A büntetés-végrehajtás rendszerét a többször módosított 1978. évi IV. törvény (Büntető Törvénykönyv) és az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (a büntetések és intézkedések végrehajtásáról) határozzák meg.

1) A **büntetés-végrehajtás feladata** ma a szabadságvesztés-büntetés, a szigorított javító-nevelő munka, a kényszergyógykezelés, az előzetes letartóztatás, a szabálysértési eljárásban kiszabott pénzbírság helyébe lépő elzárás, valamint a pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztés végrehajtása.

2) A szabadságelvonással járó szankciók, valamint az előzetes letartóztatás végrehajtását a magyar büntetés-végrehajtás **Intézményrendszere, összesen 33 intézet** látja el. A büntetés-végrehajtási szervezet két speciális egészségügyi intézettel (elme- és idegyógyintézet, valamint az általános kórház) és egy szigorított javító-nevelő munka végrehajtására szolgáló központi intézettel rendelkezik. Az intézetek — jelenlegi norma szerinti — **befogadóképessége 17 ezer fő**.

3) Az elmúlt évtizedben a fogvatartottak **létszáma** erőteljesen változott. 1987 elejéig emelkedett, majd a dekriminalizációs törvénymódosítások jóvoltából jelentősen csökkent. Ma ismét **növekedés** tapasztalható. (1. sz. táblázat.) A jogerős elítéltek előélet, életkor, szabadságvesztés tartama és büntetés-végrehajtási fokozat szerinti összetételét a 2. és 3. táblázat szemlélteti. A fiatalok elítéltek a börtönnépesség 5%-át, a női elítéltek 4,5%-át teszik ki. A nem magyar állampolgárok száma 1991. december 31-én 225 fő volt.

Magyarországon az európai országokkal összehasonlítva igen magas a börtönnépesség aránya. Nyugat-Európában 100 000 lakosra 50-80, Magyarországon 141 fogvatartott jut (4. sz. táblázat).

4) A büntetés-végrehajtási **intézetek biztonságát** évek óta csak jelentős erőfeszítések árán sikerül fenntartani, a személyi és tárgy feltételek elégtelenek, a biztonsági eszközök nagyrészt elavultak. A biztonsági szolgálati és a végrehajtó intézetek belső felügyelői létszáma összesen 2545 fő. A szolgálatellátás folyamatos, így egyszerre az állománynak kb. 1/5-e tartózkodik az intézetekben. Éjszaka és munkaszüneti napokon a felügyelet a megyei intézetekben 5-8 fő, a végrehajtó intézetekben 18-22 fő. A beosztottak előírt havi szolgálati ideje 174 óra. A tényleges teljesítés átlagosan 196 óra.

A nehéz körülmények ellenére a magyar büntetés-végrehajtás **mentes volt** az olyan **súlyos, tragikus eseményektől**, amelyek a szomszédos országokban a társadalmi átalakulások időszakában bekövetkeztek.

5) A büntetés-végrehajtás tevékenységét kedvezőtlenül befolyásolják az elítéltek **elhelyezési és életkörülményei**. Az európai elhelyezési normáktól (7-8 m²/fő, éjszakára egyszemélyes zárka) távol állunk, s ma már az európaihoz közelítő 1989-es belső normáinkat sem tudjuk betartani. Az intézetek **egy része túlszűfolt** (5. sz. táblázat).

Az elavult, jórészt századvégi létesítményekben többnyire hiányoznak az európainak nevezhető feltételek a művelődéshez, a testmozgáshoz, sporthoz, a szabadidő kulturált eltöltéséhez.

MELLÉKLET

Az infláció miatt az **ellátás** olyan fontos területel, mint az előírt összetételű és mennyiségű táplálék, a ruházat, a tisztasági szerek biztosítása is **veszélybe került**.

6) Az elítéltek **nevelése** területén — összhangban a nemzetközi tendenciákkal — 1979 óta jelentősen bővültek az oktatási, művelődési lehetőségek. Évente 1500–2000 fő vesz részt általános iskolai, 120 fő középiskolai képzésben (10. sz. táblázat).

Bővültek az Információs források. A fogvatartottakhoz eljutott a sajtó, a rádió és a televízió műsor. Minden intézetben működik könyvtár. Korlátlan a levelezés.

Egyre inkább bekapcsolódnak a fogvatartottak nevelésébe külső társadalmi szervezetek, alapítványok, magánszemélyek. Különösen jelentős az egyházak aktivitása.

Az anyagi nehézségek miatt a korábbi szerény előrelépések eredményeit is egyre nehezebb megőrizni. 1990 óta az önkormányzatok nem tudják biztosítani az elítéltek oktatásának költségeit. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R/1989. sz. ajánlása emlékeztet a tagállamok ezzel kapcsolatos felelősségére, amikor leszögezi: „a fogvatartottak megfelelő művelődéséhez szükséges anyagi erőforrásokat, felszerelést és személyzetet rendelkezésre kell bocsátani”.

A börtönrendszer bűnözéstől visszatartó és rehabilitációs céljainak megvalósítását nehezíti, hogy Magyarországon hiányoznak vagy gyengék a bűnelkövetők és volt elítéltek szabad társadalomban való ellenőrzésének és segítésének a fejlett országokban bevált intézményei (**probációs és utógondozói szervezetek és programok**).

7) A büntetés-végrehajtási testület **létszámkerete** 1989. január 1-je óta változatlan (11. sz. táblázat). A jóváhagyott létszám 5108 fő, ebből hivatásos 87%, polgári alkalmazott 13%. Az összlétszám 41%-a a biztonsági, 20%-a nevelési, 3%-a az igazgatási, 19%-a az anyagi, 4%-a a pénzügyi, 9%-a az egészségügyi, 4%-a egyéb szakterületen dolgozik. A dolgozók 23%-a nő. A személyzet és a fogvatartottak létszámának aránya is fontos mutatója a fejlettségnek. Ebben a tekintetben is kedvezőtlen a helyzet (13. sz. táblázat).

A büntetés-végrehajtási vállalatoknál jelenleg 2562 ún. szabad munkavállaló tevékenykedik, akik közül 617 hivatásos.

A megfelelő létszámú és képzettségű személyzet kialakítását az alábbi tényezők akadályozzák:

- a szolgálat nem vonzó az állampolgárok, főleg a fiatalok körében, e hivatás társadalmi elismertsége az átlagosnál alacsonyabb,
- a személyzet anyagi és erkölcsi megbecsülése, egzisztenciális helyzete nem áll arányban a velük szemben támasztott követelményekkel,
- a fogvatartottakkal történő foglalkozás, az állandó stressz — a pihenőidőben is fennálló készenlét — magas fizikai és szellemi megterheléssel jár,
- a testület által felkínált és a hivatásos szolgálattal járó kedvezmények köre leszűkül.

8) A fogvatartottak **foglalkoztatása** az intézetek területén létesített munkahelyeken vagy az intézeten kívül, polgári gazdálkodó szervezet telephelyén

MELLÉKLET

folyik, két fő formája a büntetés-végrehajtási **költségvetési**, illetve a büntetés-végrehajtási **vállalati munkáltatás**.

A költségvetésben foglalkoztatottak díjazását a költségvetés, a vállalatoknál dolgozókéét — a vállalati eredményektől függően — a vállalatok biztosítják. A vállalati állományba tartozók tartási térítést fizetnek, a költségvetésiek nem, ugyanis díjazásuk jóval alacsonyabb (7. sz. táblázat).

A büntetés-végrehajtási intézetek működtetésénél igénybe veszik az elítéltek munkáját. A fogvatartottak **költségvetési foglalkoztatásának** formái:

- a termelő, szolgáltató tevékenység,
- a kisegítő-adminisztratív tevékenység,
- a szabad kapacitások értékesítésére költségvetési vállalkozás.

A vállalati foglalkoztatás 9 ipari és 3 mezőgazdasági vállalatnál folyik.

A fogvatartottak foglalkoztatása **nem munkaviszony** keretében történik, nem munkabért kapnak, hanem díjazásban részesülnek. Ez a munkadíj különböző megfontolásokból világszerte jóval alacsonyabb a szokásos munkabéréknél. Magyarországon a társadalmi átlaghoz képest nem keresnek kevesebbet a dolgozó elítéltek, mint más országokban (8. sz. táblázat).

Az elítéltmunkára épülő vállalkozásokra jelentős többletterhet ró a fogvatartottak alacsonyabb szakképzettsége, betanításuk nehézségei.

Teljesítőkéességük, munkamoráljuk elmarad a képzettebb, gyakorlottabb és érdekeltebb szabad munkavállalókéétól. A termelés folyamatosságát akadályozza a munkaerő-fluktuáció.

A büntetés-végrehajtási vállalatok a 2019/1968. (VI. 19.) sz. az Igazságügyi Minisztérium büntetés-végrehajtási vállalatainak irányításáról szóló kormányhatározat hatályba lépésétől számítva mintegy **két évtizeden keresztül speciális szabályok** szerint és különböző állami preferenciákkal működtek. Speciális szabályzás volt a már említett kormányhatározaton kívül a 2/374/1986. (XI. 4.) és az 5/372/1986. (XI. 4.) sz. HB határozat, az állami preferenciákat pedig a pénzügyminisztériumi államtitkári leiratok határozták meg 1984-től 1989-ig.

A leiratokban foglaltak szerint a büntetés-végrehajtási vállalatok mentesek a felhalmozási adó, a vagyoadó, a béradó, a központi MÚFA, a szakmunkásképzési hozzájárulás fizetése alól. Csökkentett mértékben fizetik a TB járulékot és a rehabilitációs hozzájárulást.

A büntetés-végrehajtási vállalatok bekerültek a legkedvezőbb jövedelemérdekeltségi körbe is, a korlátozott nyereségérdekeltségű vállalatok közé.

1989-től a büntetés-végrehajtási vállalatoknak nyújtott **preferenciák megszűntek**, s e vállalatok ugyanúgy adóznak az államkasszának, mint a közüzemi vállalatok, jelentős befizetésekkel kötelesek hozzájárulni a büntetés-végrehajtás költségvetéséhez is (9. sz. táblázat).

Gond az is, hogy a vállalatok gazdálkodása összefonódik az egész büntetés-végrehajtás finanszírozásával. Ez abból ered, hogy az állam nem volt képes a börtönök megfelelő színvonalú fenntartására.

Ugyanakkor a gazdasági ágazatokat sújtó válság, a volt szocialista piacok beszűkülése, az állami támogatási formák leépítése a büntetés-végrehajtási

MELLÉKLET

vállalatokat is érinti. Jelentősen csökkentek a kooperációs kapcsolatok. A munkalehetőség szűkülése aggasztó (6. sz. táblázat).

A belföldi fogyasztás nagymértékű visszaesése, a fogyasztási cikkek területén egyre szélesedő import liberalizáció és az alacsony színvonalú elítéltmunka miatt a büntetés-végrehajtási vállalatok által előállított termékek eladhatatlanná válnak, raktárkészleteik növekednek. A partner vállalatok fizetéseképtelensége, a piacok elvesztése maga után vonja a **büntetés-végrehajtási vállalatok tartozásainak, hitelállományának** — és ezzel párhuzamosan kamatterheinek — növekedését, melyek **együttes összege már elérte az elviselhetőség határát**. A büntetés-végrehajtási vállalatok jelenlegi hitelállománya és a szállítókkal szembeni tartozása együttesen 660 millió forint. Az 1991. évi II. törvény szerint csődeljárást kell kezdeményezni több vállalattal szemben.

Alföldi Bútorgyár (Szeged)	130,0
Annamajori Célgazdaság (Baracska)	190,0
Dunal Tömegcikkipari Vállalat (Vác)	26,3
Dunai Vegyesipari Vállalat (Tököl)	12,2
Börzsöny Vegyesipari Vállalat (Márianosztra)	3,8 millió Ft

határidőn túl tartozás miatt.

A fogvatartottak munkáltatását szervező, irányító **szabad munkavállalók bérezése** a vállalati eredményektől függően történhet. Keresetszínvonaluk nem éri el a költségvetésből bérezettekét. Ezt az elmúlt években költségvetési támogatásból egészítettük ki. (Ez 1991-ben 173 millió forint volt.) A támogatás elmaradása a vállalati és intézeti bérek között 40%-os különbséget okozna. Ez a jelentős szakmai tudással és büntetés-végrehajtási gyakorlattal rendelkező művezetők elvándorlását eredményezné (14. sz. táblázat).

Az elítéltek számára a munkakötelezettség az európai országok büntetés-végrehajtásában általános. Ugyanakkor mindenhol jelentős állami támogatást igényel, Magyarországon sem lehet megszervezni kizárólag üzleti alapon.

9) **A bekövetkezett változásokra**, a jogi szabályozás bizonytalanságaira az elítéltek rendkívül fogékonyan reagáltak.

Általános például a visszaesőkkel szembeni fokozott felelősségre vonás jogosságának megkérdőjelezése, a munkakötelezettség vitatása. Nagy várakozással figyelik a rájuk vonatkozó törvényalkotási munkát.

Mindaz az elmúlt években megindult liberalizálási törekvésekkel együtt jelentősen megváltoztatta a börtönök légkörét, **új követelményeket támasztva a testület tagjaival szemben**. Az a tény, hogy az intézetek zavartalanul működnek, bizonyítja, a dolgozók többsége képes volt megfelelni ezeknek a követelményeknek. Ugyanakkor a változások a személyzet egy részének elbizonytalanodását is eredményezték, a tudatos személycserék mellett felgyorsult az elvándorlás is. 1989-ben 7,4%, 1990-ben 11% távozott a testülettől. Igen nagy az egészségügyi okból leszereltek arány (12. sz. táblázat).

10) **Az Európai Közösséghez való csatlakozásunk** miatt sürgető feladattá vált a börtönökkel kapcsolatos európai ajánlások megismerése és megismertetése a személyzettel.

MELLÉKLET

A jogállamban a fogvatartottak emberi és állampolgári jogai megmaradnak, csupán gyakorlásuk korlátozható annyiban, amennyire azt a társadalom védelme, a büntetés-végrehajtás rendje feltétlenül megköveteli. A börtönök belső életét — amennyire csak lehet — közelíteni kell a társadalomban szokásos normákhoz. Erősíteni kell a fogvatartottak kapcsolatát a társadalommal, támogatni kell külső szervek, személyek rehabilitációt szolgáló tevékenységét az intézetekben.

Különös gondot kell fordítani arra, hogy megfelelő létszámú, jól képzett, erkölcsileg alkalmas személyzet foglalkozzon az elítéltekkel. Ennek érdekében széles körű képzési tevékenységet kell folytatni, de szükséges bizonyos mértékű csere is a személyzet körében.

Folyik a büntetés-végrehajtásra vonatkozóan az Európa Tanács ajánlásainak tételes egybevetése a magyar jogszabályokkal.

11) **A büntetés-végrehajtás a büntető igazságszolgáltatás szerves része,** egyik eleme. Alapvetően csak az egész rendszerrel együtt változhat. A büntetés-végrehajtási reform — melyet a magunk részéről szükségesnek tartunk, — az új büntetőpolitika, a társadalom-védelem új rendszere kialakulásával együtt, annak részeként valósulhat meg. Ennek üteme jórészt a pénzügyi, gazdasági feltételek megteremtéséhez kötődik. Nem volna szerencsés azonban, ha nemzetközi megítélésünket kedvezőtlenül befolyásolná a **büntetés-végrehajtás európai normáktól való lemaradása.**

Ezért sürgető feladat a büntetés-végrehajtási testület jogállását, a személyzet szolgálati viszonyát szabályozó törvény megalkotása.

II.

A büntetés-végrehajtás rendeltetésszerű, törvényes működésének biztosítása, a korszerűsítés néhány **azonnali intézkedést és többlépcsős, átfogó program megvalósítását** igényli.

1) A magyar börtönökben esetenként tapasztalható működési zavarok egyik forrása a személyzet és különösen az elítéltekkel közvetlenül foglalkozó **testületi tagok alacsony létszáma.** A nevelők, felügyelők nem képesek a 100-200 fős csoportok életét folyamatosan ellenőrizni, irányítani, nem tudnak hatékonyan közreműködni a kezelési, nevelési feladatok megvalósításában. Gyakran nem áll módjukban a fegyelmi vétségek, bűncselekmények megakadályozása sem.

Az elmúlt években a büntetés-végrehajtási intézeteknél **új feladatok** is megjelentek. Egyes intézeteknél **férőhely bővítésre** került sor (Miskolci Bv Intézet), mások funkciója megváltozott. (Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézet helyett a Nagyfal Börtön és Fogház.) **Új bíróságok, ügyészségek** létesültek. Rohamosan emelkedik az előzetesen letartóztatottak száma, ezzel együtt az őrzési, ellátási és előállítási feladatok mennyisége. Meg kell teremteni a **kábítószertüggő** és az **AIDS** vírussal fertőzött fogvatartottak elhelyezésének és kezelésének feltételeit. Ezeknek a már most jelentkező feladatoknak az ellátásához **azonnali szükségletként 100 fős létszámfejlesztés indokolt.**

Az optimális feltételek megteremtése mintegy 2400 fős fejlesztést igényelne. Ez biztosíthatná az eddigleknél korszerűbb, az európai normáknak megfelelő büntetés-végrehajtási tevékenység alapjait. (13. sz. táblázat).

Az ország jelenlegi gazdasági helyzetében azonban az optimális létszámot igényelni bizonyára illúzió. A büntetés-végrehajtási testület zavartalan működéséhez a már jelzett azonnali 100 fős fejlesztés mellett nélkülözhetetlen a létszám mintegy 700 fős további növelése. Ebből megtörténhetne:

- a **biztonsági** szakterületen: a túlmunka csökkentése, a készenléti szolgálat megszervezése, a kiképzés, a továbbképzés bővítése, a központi akciócsoport létrehozása,
- a **neveléshez** szükséges: felügyelők, pedagógusok és szociális munkások számának növelése,
- az egészségügyi kiegészítő tevékenységet végző fogvatartotti létszám kiváltása és a szakdolgozói létszám növelése.

2) A büntetés-végrehajtás költségvetési gazdálkodása

a) A büntetés-végrehajtás központi költségvetésének a költségvetési szervekre általában jellemző bázisszemléletű tervezése nem teszi lehetővé egy feladatorientált, az európai követelményeknek megfelelő költségvetés összeállítását. Ez oda vezetett, hogy az alaptevékenység színvonala évről évre csökken, komoly elmaradásunk mérséklése érdekében az égetően szükséges fejlesztés már a tervekben sem szerepel. Szélesebb körben kellene alkalmazni bizonyos ellátás-szolgáltatási normákat, a tervezés megalapozásától kezdve a tevékenység értékeléséig, és árkövető automatizmusokat kellene beépíteni a fogvatartottak ellátási rendszerébe.

b) A költségvetés tervezésénél érvényesíteni kellene azt az elvet, hogy a **büntetés-végrehajtás állami feladat**, a juttatott erőforrások nem tehetők függővé attól, hogy az elítéltek foglalkoztatása milyen gazdasági eredményekkel jár, sem attól, hogy tartásukhoz hozzá tudnak-e járulni. (Ma a dolgozó elítéltek tartásukért napi 47 forintot fizetnek, míg a fogva tartásuk tényleges költsége kb. 600 forint.)^x Az európai gyakorlattal egybevetve vitatható a tartási költség befizetésének kötelezettsége.

A munkadíjazásban nem részesülők egyre nagyobb száma indokoltá teszi vagy a rászorulókat „segélyezését”, vagy a központi ellátás bővítését. Az európai gyakorlatnak megfelelően díjazással kellene ösztönözni a különböző oktatási, képzési formákban való részvételt is. Mindezekhez az állami költségvetési támogatás jelentős növelése szükséges.

c) A börtönök **építészeti adottságai**, a fogvatartottak elhelyezési körülményei meghatározóak a büntetés-végrehajtás működése szempontjából. A Jórészt századvégi börtönök kialakítása, állapota, befogadóképessége nem felel meg a modern európai követelményeknek.

Elkerülhetetlenül szükséges a férőhelybővítés, valamint a meglévő épületek korszerűsítése.

^x 1992-ben 1000 Ft/nap

3) A büntetés-végrehajtási célok nem érhetők el a fogvatartottak jelentős részének értelmes, társadalmilag hasznos, **folyamatos munkával való foglalkoztatása nélkül**, ezért a büntetés-végrehajtásnak elemi érdeke a vállalatok működőképességének megőrzése. Ehhez azonban kompenzálni kell a büntetés-végrehajtás sajátosságából adódó üzleti-placi hátrányokat, az alábbi intézkedések révén:

- egyszerű, gyors beavatkozás a vállalati gazdálkodás fenntartása érdekében a **forgóeszköz-állomány feltöltésére** és a szállítókkal szembeni tartozás klegyenlítésére (660 millió forint),
- a vállalatoknál termelésirányítói, művezetői, munkálató óri feladatkörben jelenleg kb. 620 fős „egyenruházott” állományt foglalkoztatnak. Ezek bérterheit (250-300 millió forint) ugyancsak a költségvetésnek kellene viselnie.

Vannak olyan intézetek, ahol a fogvatartottak összetétele miatt nem lehet eredményesen gazdálkodni sem támogatott vállalati, sem költségvetési keretek között. Ilyen a flatakorúak intézete és azok az intézetek, ahol magas a megváltozott munkaképességű elítéltek aránya. Itt terápiás foglalkoztatásra, illetve szakképzésre van szükség. Ez csak költségvetési ráfordítással képzelhető el.

4) A fogvatartottak munkajogi helyzetének módosítása

A fogvatartottak munkajogi helyzete eltér a szabad munkavállalókéttól. Nem állnak munkaviszonyban, tevékenységüket büntetés-végrehajtási jogviszony alapján végzik. **A börtönmunka társadalom-biztosítási szempontból nem számít jogszerző időnek**, a hatályos szabályozás alapján a fogvatartottak nem tartoznak a biztosítottak körébe. Ezért szabadulásuk után, elhelyezkedésükig betegség esetén nem jogosultak táppénzre.

Az egy évnél hosszabb szabadságvesztésre ítélték nem részesülhetnek munkanélkül segélyben sem. A börtönökben végzett, gyakran többéves munka nem számít be a nyugdíj megállapításánál. Mindezek a szabadságkorlátozásra rátevődő, pótlólagos hátrányokat jelentenek az elítélteknek, ami **ellentétes az európai emberi jogi szemlélettel**.

5) A flatakorúak fogva tartásának helyzete

A flatakorúak fogva tartásának körülményeit, a velük való bánásmód kérdését a világon mindenhol kiemelten kezelik. Náluk a legnagyobb az esély a pozitív irányú személyiségváltozásra, ugyanakkor hangsúlyozottabb a társadalom felelőssége jövőjükért, mint felnőttkorú társalk esetében. Ma a körülmények rendkívül kedvezőtlenek, a flatakorúak intézete zsúfolt. Más intézetekhez hasonlóan az elhelyezés közös lakóhelyiségekben történik, holott az egyszemélyes elhelyezés itt a legindokoltabb.

Az 1979 óta hatályban lévő jogszabályok nem teszik lehetővé flatakorúak szökése esetén a fegyverhasználatot. Az európai normákkal összhangban lévő szabályozás ugyanakkor fokozza a végrehajtás problémáit. Az életkori adottságok miatt meggondolatlanabb, kiszámíthatatlanabb flatakorúak szökésének megakadályozásához korszerű, komplex biztonságtechnikai rendszer telepítése lett volna szükséges, erre azonban megfelelő források nem álltak rendelkezésre.

A fiatalok zöménél is hagyományosan a munkavégzés az alaptevékenység, a felnőttkorúakhoz hasonlóan, jóllehet a fiatalokat foglalkoztató vállalat vesztéses és a fiatalok számára kiemelkedően fontos lenne a további életvitelüket meghatározó **oktatás és szakképzés**. Az ehhez szükséges **személyi és technikai háttér** azonban hiányzik, nincsenek meg a képzés feltételei.

III.

A büntetés-végrehajtás helyzetéről szóló kormányelőterjesztés tervezetét az illetékes szerveknek véleményezésre megküldtük. Annak tartalmával a legtöbb esetben alapvetően egyetértettek, néhány javaslatot az előterjesztés szövegébe beépítettünk. Az észrevételek egy részét más módon a jövőben hasznosítani fogjuk. (Például a Földművelésügyi Minisztérium javaslata a foglalkoztatásra, a Népjóléti Minisztérium javaslata a fiatalok számára vonatkozó jogszabályok módosítására.)

Dr. Balsai István
s. k.